

Л.І. Хомутенко, канд. екон. наук, доц.,

*ДВНЗ «Українська академія банківської справи Національного банку
України»*

ПОЛЬЩА В УМОВАХ СВІТОВОЇ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ: УСПІШНЕ ПРОТИСТОЯННЯ

Світова фінансово – економічна криза для більшості країн світу виявилася перевіркою на результативність напрямів та засобів реалізації обраних стратегічних цілей і пріоритетів економічної політики останнього десятиліття. Особливістю кризи стало те, що вона стала першим карколомним за своїми масштабами руйнуванням функціонування світової економіки, побудованої на ринкових засадах, в умовах глобалізації та відповідних перетворень з розширенням дії ринкових механізмів і структур у постсоціалістичних країнах.

Вплив глобальної фінансово-економічної кризи для країн світу мав прояв у поглибленні існуючих суперечностей і проблем в національній економіці, в першу чергу у фінансовому секторі, що істотним чином ускладнює функціонування фінансової системи на етапі посткризового відновлення.

Розгортання сучасної кризи в країнах Європи відбувалося в умовах існуючих тенденцій розвитку ЄС: перша пов'язана з розширенням ЄС на Схід, друга – лежить у площині змін ролі Європейського Союзу на світовому ринку. Світова криза визначила високу залежність нових членів ЄС від стану світової економічної кон'юнктури. Для країн постсоціалістичного табору реакція на кризові прояви суттєво відрізнялася від реакції розвинених економік. Це змусило говорити про асиметричний шок у ЄС. Однак, необхідно відмітити, що й для подібного розвитку подій були досить позитивні виключення. Ймовірно, найбільш значиме – недопущення кризового обвалу у Польщі. В той час, як переважна більшість країн Європи зазнала вагомих кризових втрат, Польща виявилася однією з небагатьох, кому вдалося зберегти позитивну економічну динаміку. При цьому екстремальним умовам, що склалися в країні достойно «протистояла» успішна реалізація економічної політики у попередні роки –

темпи економічного розвитку суттєво перевищували показники розвинутих країн Європи.

Враховуючи вузькість внутрішнього ринку капіталів, низьку інвестиційну активність фінансових установ, пильне дотримання наглядових та регуляторних принципів ЄС, обмежений характер участі в процесах глобалізації країни Центральної Європи на початковому етапі розширення кризи не знаходилися в зоні ризику. У подальшому проблеми європейських та американських компаній та банків, серед яких Dexia, AIG та Fortis, що мають дочірні компанії в Польщі, мали незначний негативний вплив на банківську систему регіону через їх порівняно невелику участь у їх банківському капіталі і швидку фінансову підтримку надану своїм банкам країнами Західної Європи.

Попри рецидиви фінансової нестійкості, ситуація в Польщі відповідно до звіту про фінансову стабільність центрального банку розвивалася без помітних втрат: фінансові показники польських дочірніх банків були кращими за їх материнські установи, проте, незважаючи на це, фінансова життєздатність перших сприймається як залежна від фінансової міцності батьківської інституції.

Стабілізація фінансової сфери в Польщі відбувалася завдяки сукупності всього комплексу форм, методів і механізмів реалізації антикризової моделі, а саме: для зменшення тиску на грошовий і фінансовий ринок, а також збереження конкурентних позицій експортерів запроваджувався гнучкий валютний курс і девальвація злотого; для стимулювання економічного зростання та сприяння конкурентоспроможності національних виробників здійснювалося зниження окремих податків; контрольована кредитна політика (напередодні кризи обсяги кредитування населення знаходились на рівні 16% ВВП, у той час як середній показник для країн ЄС - 50% ВВП). З 2008 р. в Польщі спостерігалось зменшення темпів зростання як комерційних, так і споживчих кредитів, кредитів у іноземній валюті з одночасним зростанням вимог до потенційних позичальників.

Прозорість банківської системи та адекватні форми і інструменти її стабілізації були одними з важливих складових успішного додання наслідків

кризи. Через певні труднощі доступу до фінансових ресурсів на міжнародних ринках, їх подорожчання центральний банк Польщі фінансував зростання капіталу при падінні активів за рахунок високого рівня прибутку в попередні роки (ROE Польщі у 2007 р. склало 23%), збільшення конкуренції по залученню депозитів та фінансових вливань материнських установ, що дозволило банкам підтримувати частку регуляторного капіталу на рівні вищому за вимогу Basel II у 8%. Незважаючи на різке скорочення іноземних інвестицій, масовому відпливу капіталів з перехідних ринків до найбільш безпечних регіонів, Польщі вдалося уникнути істотних втрат валютних запасів.

Вагомим кроком у стабілізації ситуації на ринках країн з перехідною економікою Європейського Союзу стало вирішення в ЄС питання щодо надання пакетів фінансової допомоги країнам Центральної Європи в розмірі 24,5 млрд дол. в рамках кредитного пакету Європейського Інвестиційного Банку, ЄБРР та Світового Банку.

П'ятнадцятирічний період формування в Польщі сучасних ринкових відносин важко вважати достатнім для досягнення рівня розвинених країн світу. І хоча на стадії реформування знаходяться ще такі сфери, як фінанси країни, банківська система, валютна й кредитно-грошова система, не завершена адміністративна реформа, далекі від рівня розвинених країн основні характеристики конкурентного середовища та ін., економічна ситуація в Польщі вже продемонструвала ефективність обраної моделі розвитку, яка дозволила зменшити негативний вплив світової фінансової кризи на розвиток економіки країни.